

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สังคมทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะสังคมในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น บทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของสื่อมวลชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะสื่อมวลชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ หนังสือพิมพ์รายวันเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งข่าวสาร (Source of Information) สำคัญของสมาชิกในสังคม เพราะประกอบด้วยเนื้อหาที่ให้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่ผู้อ่านอย่างกว้างขวาง ดังนั้นในการศึกษาถึงการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันนี้ จะกล่าวถึง ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชนของสังคม ดังต่อไปนี้

1. บทบาทการสื่อสาร
2. สื่อมวลชนกับการพัฒนา
3. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์
5. การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทการสื่อสาร

ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของประชาชนจะสามารถแก้ไขและพัฒนาอย่างมีคุณภาพได้นั้น ต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเข้าช่วย การสื่อสาร

นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในชีวิตมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยสี่¹ ซึ่งเราสามารถอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพอนามัยในการให้สุศึกษา (Health Education) แก่ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย (Health Behavior)² ดังที่ Rogers ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า "การสื่อสาร" คือ กระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสารด้วยเจตนาจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร³ โดยผลของการสื่อสารนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ประการคือ⁴

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสาร (Knowledge)
2. เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร (Attitude)
3. เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้รับสาร (Practice)

---

¹ประมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: จารัสการพิมพ์, 2530), หน้า 1.

²ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 21.

³E.M. Rogers, Communication Strategies for Family Planning (New York: The Free Press, 1973), p.43.

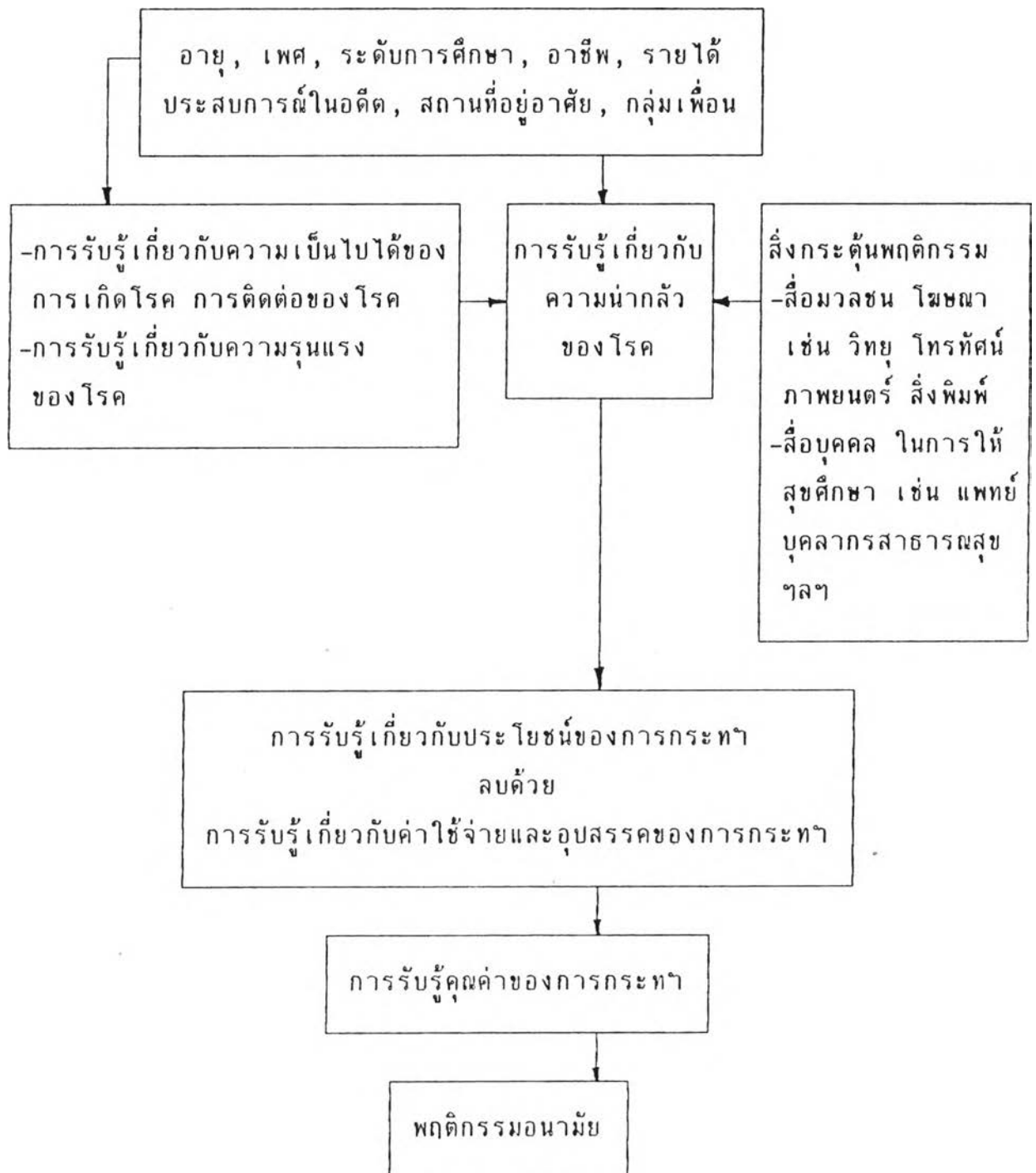
⁴Ibid., p.49.

ผลของการสื่อสารดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม (Theories of Attitude and Behavior Change) ของ Phillip G. Zimbardo⁵ โดยกล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลงและเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้วก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมทั้ง 3 อย่างนี้มีความเชื่อมโยงกัน ฉะนั้นในการที่จะให้มีการยอมรับปฏิบัติในสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติเสียก่อนโดยการให้ความรู้"

---

⁵ Phillip G. Zimbardo, Ebbe B. Ebbesen and Christina Maslach, Influencing Attitude and Changing Behavior (London: Addison-Wesley, 1977), pp.49-53.

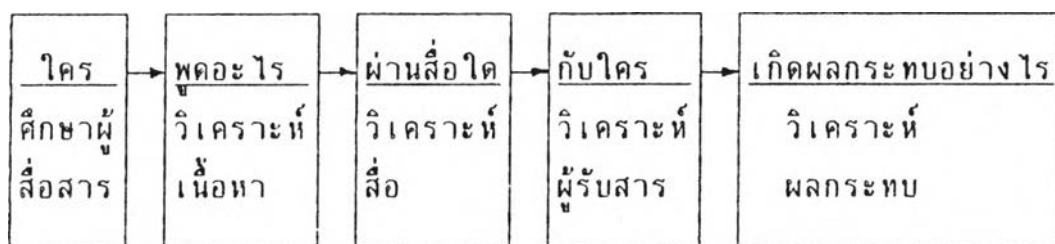
การเกิดพฤติกรรมอนามัยนั้น Becker⁶ ได้เสนอกรอบแนวความคิดไว้ดังนี้

⁶Marshall H.Becker, "The Health Belief Model and Personal Health Behavior," Health Education Monograph 2(Winter 1974): 334.

จากแนวความคิดของ Becker จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอนามัยของบุคคล แต่ปัจจัยที่สำคัญมากปัจจัยหนึ่งคือ ปัจจัยด้านสื่อหรือสิ่งที่กระตุ้นพฤติกรรม

รูปแบบการสื่อสารพื้นฐานของ Harold D. Lasswell (อ้างถึงใน McQuail and Windahl)⁷ คือประโยคสั้น ๆ ที่ว่า "Who ? says What ? to Whom ? in Which Channel ? with What Effect ?" หมายถึง ใคร พูดอะไร กับใคร อย่างไร (ผ่านสื่ออะไร) และเกิดผลอย่างไร ซึ่งต่อมาแบบนี้ได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับงานวิจัยและการสื่อสารดังนี้ คือ

Berelson⁸ กล่าวไว้ใน *Communication and Youth* ว่า ใคร หมายถึงผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตสื่อ ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบและสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อผู้เขียนและผู้พิมพ์ อะไร หมายถึง เนื้อหาของสารซึ่งรวมถึงลักษณะและความหมายของสารที่จะให้เห็นความตั้งใจของผู้ส่งสาร กับใคร

⁷Denis McQuail and Sven Windahl, Communication Model of the Study of Mass Communication (New York: Longman Inc., 1981), p.10.

⁸Bernard, Berelson "Communication and Youth," in Youth Communication and Libraries (Chicago: American Library Association, 1949), p.15.

หมายถึง ผู้อ่าน ผู้รับสาร สื่อ หมายถึง วิธีการในการสื่อสารและ ผล
 หมายถึง ผลกระทบอันเกิดจากการสื่อสาร ในการวิจัยนี้ จึงได้ทำการศึกษา
ใคร โดยศึกษาแหล่งข่าวสารที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศึกษา อะไร
 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวัน

การวิจัยเรื่อง การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค
 ด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันนี้ เป็นงานวิจัยการสื่อสารที่เกี่ยวกับการ
 ศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งสารดังกล่าวไปเผยแพร่ทางสื่อมวลชน และ
 การวิเคราะห์เนื้อหาของสารที่เสนอในหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งเป็นสื่อมวลชน
 ประเภทหนึ่ง เช่นกันและสื่อมวลชนนั้น จัดว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

สื่อมวลชนกับการพัฒนา

สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ ภาพยนตร์ วิทยุและ
 โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มบุคคล หรือองค์กรเป็นผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังจำนวน
 มาก ๆ สื่อมวลชนนั้นสามารถนำข่าวสารไปยังผู้รับจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว
 เป็นการเพิ่มพูนความรู้และแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่บุคคล
 มีอยู่ได้⁹

Wilbur Schramm¹⁰ กล่าวว่า สื่อมวลชนช่วยในการพัฒนา

---

⁹ E.M.Rogers and F.Floyd Shoemaker, Communication of Innovation: A Cross Cultural Approach (New York: The Free Press 1971), p.145.

¹⁰ Wilbur Schramm, Mass Media and National Development: the Role of Information in the Developing Countries (California: Stanford University Press, 1964), pp.127-144.

ประเทศได้หลายประการ อันเนื่องมาจากคุณสมบัติของสื่อมวลชนเอง คือ

1. จากการที่สื่อสารมวลชนเป็นเสมือนยามรักษาการณ์ มีหน้าที่ในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบ จึงทำให้ประชาชนมีทัศนวิสัยกว้างขวางขึ้น ได้ทราบสิ่งที่ไม่เคยทราบ ทำให้เกิดความเข้าใจสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นได้ นับเป็นการพัฒนาคุณลักษณะในการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ทำให้คนมีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในสังคม และยังช่วยเชื่อมโยงสังคมประเพณีเข้ากับสังคมที่เจริญแล้ว ซึ่งเป็นสังคมที่มีการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงอันเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะทำให้คนในสังคมมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันไป อีกประการหนึ่ง สื่อมวลชนสามารถสร้างความพอใจแก่ประชาชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ได้จากสิ่งที่สื่อมวลชนรายงาน ทำให้สามารถปลูกฝังความคิดในการพัฒนาประเทศด้านเดียวกันได้ สื่อมวลชนยังสามารถเพิ่มความทะเยอทะยานของประชาชนให้ปรารถนาชีวิตที่ดีขึ้น และกระตุ้นให้ประชาชนเต็มใจที่จะทำงานอันเป็นการพัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้นข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อมวลชนเหล่านี้จึงสามารถสร้างบรรยากาศสำหรับการพัฒนาแก่ประชาชนในประเทศกำลังพัฒนาด้วย

2. จากข่าวสารที่สื่อมวลชนเสนอจะ เป็นการบ่อนข้อมูลให้แก่บุคคลต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ และช่วยในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยมที่ฝังแน่นของบุคคลในทางอ้อม อีกทั้งยังช่วยย้ำทัศนคติที่มีอยู่บ้างแล้วให้ฝังแน่นขึ้น ให้สอดคล้องกับการพัฒนา นอกจากนั้นสื่อมวลชนยังสามารถให้สถานภาพแก่บุคคลด้วย การที่สื่อมวลชนให้ความสนใจแก่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็เท่ากับช่วยเสริมสร้างสถานภาพขึ้นมา ดังนั้น การที่สื่อมวลชนให้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศก็เป็นการให้สถานภาพแก่การพัฒนานั้น ๆ อันจะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจเข้าร่วมในการพัฒนาด้วย อีกประการหนึ่ง สื่อมวลชนยังสามารถช่วยขยายการสนทนาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลให้กว้างขวางขึ้น การถกเถียงกันถึงนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ได้ สื่อมวลชนยังช่วยวางบทสถานของสังคม ทำให้คนในสังคมมีความประพุดที่อยู่ร่วมกันในบทสถานของสังคม สื่อมวลชนช่วยสร้างความเป็นชาติ ทำให้บุคคลในสังคมมีรสนิยมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเชื่อ ความต้องการในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็น

ประโยชน์ต่อการพัฒนา

3. สื่อมวลชนเป็นเสมือนครูที่สอนทักษะความรู้ต่าง ๆ แก่ประชาชน นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนา เพราะการพัฒนาจะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้และมีทักษะในการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสถานศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายก็มักจะมียุ่จำกัด จึงต้องอาศัยสื่อมวลชนให้ช่วยในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปให้ได้ทั่วถึง

Harold D. Lasswell¹¹ กล่าวถึง สิ่งสำคัญของสื่อมวลชนในการมีบทบาทต่อสังคม 3 ประการ คือ

1. คุแลสอดส่องสิ่งแวลล้อม (Surveillance) ได้แก่การแสวงหาและเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสังคม

2. ประสานสังคม (Correlation) ได้แก่ การเสนอความคิดเห็นโดยการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม จูงใจให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติ

3. ถ่ายทอดวัฒนธรรม (Cultural Transmission) ได้แก่ การให้ความรู้ การปลูกฝังค่านิยมและบ้สถานของสังคมแก่สมาชิกในสังคม เพื่อการสืบทอดวิทยาการและวัฒนธรรมของสังคม

บารุง สุขพรรณ¹² กล่าวว่า สื่อมวลชนมีบทบาทช่วยการพัฒนาสังคม

---

¹¹Harold D. Lasswell, "The Structure and Function of Communication in Society," in The Communication of Ideas, Lyman Bryson, ed. (New York: Harper & Brothers, 1948), p.37-51.

¹²บารุง สุขพรรณ, ระบบสื่อสารในสังคม (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 16-22.

ได้ 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาทางการเมือง สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ส่งข่าวจากรัฐบาลไปยังประชาชน และในทำนองเดียวกันก็รับความคิดเห็นจากประชาชนเสนอขึ้นไปยังรัฐบาล ทำให้สามารถทราบความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ทำให้สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันได้อย่างมาก

2. การพัฒนาทางการศึกษา สื่อมวลชนมีหน้าที่ที่จะต้อง เสริมสร้าง พุทธิปัญญา (Intellectual) ให้แก่สมาชิกของสังคม

3. การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สื่อมวลชนจะให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตใหม่ ๆ ตลอดจนลู่ทางของอาชีพต่าง ๆ ทำให้คนสามารถปรับตัวเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

4. การพัฒนาทางด้านสังคม สื่อมวลชนจะช่วยสื่อความหมายให้บุคคลในสังคมประสานสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ ระหว่างประชาชนในชนบทกับประชาชนในเมืองให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม ให้ความขัดแย้งและความตึงเครียดในทางจิตใจและทางสังคมลดน้อยลง อีกทั้งยังสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับปัจจุบันขึ้นด้วย

จากประเภทต่าง ๆ ของสื่อมวลชนกับการพัฒนาที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนเป็นเครื่องมืออันสำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาของสังคม (Socialization) เพราะสามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้อย่างแพร่หลาย บทบาทสำคัญ 3 ประการ ในบรรดาบทบาทต่าง ๆ ของสื่อมวลชนในสังคมก็คือ¹³ การให้ข่าวสาร (Information) การให้การศึกษา (Education) และการเสนอความคิดเห็น (Opinion) ดังนั้น สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

---

¹³ประมะ สดะเวทิน, นิเทศศาสตร์กับสังคม (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 69.

แนวความคิดของการใช้สื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ ส่วนมากจะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสื่อ (Media) และความสำคัญของเนื้อหา (Content) ซึ่งการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาประเทศนั้น ต้องทำให้ทั้งสื่อและเนื้อหามีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนจะไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศได้เลย ถ้าหากว่าเนื้อหาของสื่อไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ประชาชนควรจะได้รับทราบในการพัฒนาประเทศ¹⁴

ในบรรดาสื่อมวลชนด้วยกันทุกชนิด หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่สามารถดำเนินกิจการในทางเสาะแสวงหาและเสนอข่าวสารที่มีความสำคัญต่อประชาชนได้อย่างครบถ้วน ในขณะที่สื่อมวลชนชนิดอื่นไม่สามารถที่จะทำได้ ทั้งนี้ เพราะหนังสือพิมพ์มีสถานะ เป็นประหนึ่งสถาบันสาธารณะภายใต้การดำเนินการของเอกชนอันเป็นลักษณะที่มีความเป็นสื่อของประชาชนได้มากกว่าสื่ออื่น ๆ

ชาย อบลเดชประชารักษ์¹⁵ ได้เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์กับวิทยุและโทรทัศน์ไว้ดังนี้

<u>หนังสือพิมพ์</u>	<u>วิทยุและโทรทัศน์</u>
1. เก็บเป็นหลักฐานได้ยั่งยืน	1. ฟังแล้วหมดไป
2. ใช้ตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ แก้ไขได้	2. ตรวจสอบได้ยาก
3. อ่านเมื่อใดก็ได้ตามสะดวก	3. รับได้เฉพาะเวลาที่กำหนด

---

¹⁴บุญเลิศ สุกดีลก, "สื่อสารมวลชนและการพัฒนาประเทศ: วิเคราะห์เชิงทฤษฎีและวิจัย," วารสารธรรมศาสตร์ 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2520): 2-34.

¹⁵ชาย อบลเดชประชารักษ์, การหนังสือพิมพ์ (พระนคร: โรงพิมพ์ห้องต้นกรมการปกครอง, 2511), หน้า 21.

4. สามารถให้ข่าวละเอียดกว่าและติดตามข่าวได้เสมอ ถ้ามีเนื้อหา มากทำเป็นฉบับพิเศษได้	4. ทำไม่ได้เพราะติดขัดด้วยเวลา
5. เอกชนเป็นเจ้าของฉะนั้นจึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้มาก	5. ส่วนมากเป็นของราชการความคิดเห็นจึงสอดคล้องไม่แตกต่างกัน
6. เปิดโอกาสรับความคิดเห็นและคำร้องทุกข์ของราษฎรได้มากกว่า	6. ทำไม่ได้มากเท่า

แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ คือ สิ่งพิมพ์ที่ออกมาตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่น พับได้ มีจุดมุ่งหมายในการเสนอข่าวสารและสิ่งที่สนใจทั่วไป¹⁶

หนังสือพิมพ์รายวัน คือ หนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน มักจะพิมพ์ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ ลงข่าวทุกชนิด เช่น ข่าวธุรกิจ ข่าวในประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง เป็นต้น โดยที่ข่าวที่นำมาลงต้องเป็นข่าวสด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้นหรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน¹⁷

---

¹⁶V. Good Carter, Dictionary of Education (London: McGraw Hill, 1956), p.637.

¹⁷Julion Adams, Press Time 2nd ed. (New York: Prentice Hall, 1959), p.29.

ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์พุทธศักราช 2484 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า "หนังสือพิมพ์" หมายถึงสิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกันและออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม¹⁸

คุณสมบัติของหนังสือพิมพ์¹⁹

ในการที่เราจะใช้สื่อประเภทหนังสือพิมพ์นั้น ก่อนอื่นเราควรจะทำ ความเข้าใจกับคุณสมบัติ ตลอดจนข้อจำกัดของสื่อ เพื่อจะทำการใช้ได้อย่างถูกต้องตามความต้องการ และมีความคุ้มค่าต่อการดำเนินงาน โดยสื่อหนังสือพิมพ์มีคุณสมบัติ ดังนี้ คือ

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่สื่อสารโดยตัวอักษรและภาพนิ่ง
2. เนื้อหา ข่าวสารต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์เสื่อมสลายง่าย
3. ในการส่งข่าวสารไปยังผู้รับโดยหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องอาศัยพาหนะอื่น มิได้ทำการส่งสารโดยตรงไปยังผู้รับ
4. หนังสือพิมพ์สามารถจะให้เนื้อหาได้อย่างละเอียด
5. ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์ จะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้สื่อสารได้ง่ายที่สุด และรวดเร็วที่สุด

---

¹⁸ สุรัตน์ นุ่มนนท์, "พ.ร.บ. การพิมพ์พุทธศักราช 2484," ใน เอกสารวิชากฎหมายสื่อมวลชน (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 1.

¹⁹ จุมพล รอดคำดี, "เครื่องมือการสื่อสารมวลชน," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพลศาสตร์ของการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531), หน้า 250-251.

6. ตามข่าวในหนังสือพิมพ์ สามารถสื่อสารได้ด้วยตัวของมันเอง โดยไม่จำเป็นต้อง เน้นถึงองค์ประกอบและความงามของภาพมากเกินไป
7. สามารถกำหนดขนาด เพื่อสะดวกต่อการนำติดตัวไปอ่านที่ใดก็ได้
8. การอ่านหนังสือพิมพ์ไม่จำเป็นต้อง เป็นเวลาที่แน่นอนตายตัว จะอ่านเมื่อไหร่ก็ได้

ข้อดีของหนังสือพิมพ์

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่สามารถเก็บข้อมูลไว้และนำมาอ้างอิงได้ในภายหลัง
2. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีราคาถูก
3. หนังสือพิมพ์สามารถเสนอเนื้อหาได้อย่างละเอียด และผู้อ่านสามารถย้อนกลับมาอ่านได้อีก
4. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักเบา สามารถนำติดตัวไปได้ง่าย และสะดวกต่อการอ่านตรงจุดใดก็ได้ที่มีแสงสว่างพอ
5. หนังสือพิมพ์สามารถเสนอได้ทั้งภาพและตัวอักษร ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ
6. หนังสือพิมพ์ช่วยในการเสนอแนะหรือชี้แนะให้แก่สังคมหรือผู้อ่าน
7. หนังสือพิมพ์เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้มีโอกาสเลือกรับข่าวสารต่าง ๆ ได้

ข้อจำกัดของหนังสือพิมพ์

1. ผู้รับสารที่อ่านหนังสือไม่ออก จะไม่สามารถรับสื่อประเภทนี้ได้
2. ข่าวสารในหนังสือพิมพ์สลายตัวได้ง่าย
3. เป็นการมองข่าวสารในวงแคบ จะรายงานเหตุการณ์ตามสิ่งที่ตนเองเห็นเท่านั้น ดังนั้นผู้รับจะต้องมีวิจารณญาณ
4. หนังสือพิมพ์จะส่งข่าวสารไปถึงผู้รับได้ช้า เพราะต้องอาศัยพาหนะนำพาไป

วัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ²⁰ คือ

1. เพื่อให้ข่าวสาร (to inform) วัตถุประสงค์นี้นับได้ว่าเป็น วัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานของหนังสือพิมพ์ หน้าที่นี้เป็นหน้าที่หลักจะสังเกตได้จาก ชื่อที่ใช้อยู่ คือเมื่อก่อนเราเรียกหนังสือพิมพ์ว่า "หนังสือข่าว" ซึ่งแปลมาตรง ๆ จากคำว่า Newspaper
2. เพื่อให้ความบันเทิง (to entertain) นับได้ว่าวัตถุประสงค์ นี้เป็นวัตถุประสงค์รองที่ต้องสอดแทรกความบันเทิงไว้ด้วยเพราะหนังสือพิมพ์ต้องการผ่อนคลายสมองของผู้อ่านที่เครียดกับการรับข่าวสารมาแล้ว
3. ให้ข้อคิดเห็น (to give opinions) ผู้อ่านต้องการฟังความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับข่าวสารมากกว่าคน คือ หนังสือพิมพ์ โดยถือว่าความคิดเห็นของบรรณาธิการ ความเห็นในคอลัมน์เป็นเสมือนแนวทาง (Opinion to Hold) ซึ่งผู้อ่านอาจจะเห็นกับหนังสือพิมพ์หรืออาจจะเห็นแตกต่างไป อย่างอื่น เมื่อเขาได้ข้อเท็จจริงมาเพิ่มเติมแล้ว

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์

Edmund C. Arnold²¹ เสนอว่าหน้าที่ของหนังสือพิมพ์คือการกระจายข่าวสารให้แก่ประชาชน สิ่งที่หนังสือพิมพ์ควรปฏิบัติคือ

---

²⁰ ประชัน วัลลิโก, หลักการเขียน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523), หน้า 16-17.

²¹ Edmund C. Arnold, Function Newspaper Design (New York: Harper & Row, 1956), p.1.

1. ให้ข่าว
2. แปลความหมายของข่าว
3. ชักชวนผู้อ่าน
4. บริการบันเทิง

ซึ่ง Edgar Dale²² มีความเห็นสอดคล้องกับ Edmund C. Arnold ว่าหนังสือพิมพ์ควรจะปฏิบัติดังนี้

1. หนังสือพิมพ์จะต้องรายงานข่าวอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง และเป็นข่าวที่น่าสนใจ มีความสมบูรณ์ในเนื้อหา ให้ข่าวสารตรงกับเนื้อหา และไม่สิ้นจนไม่รู้เรื่อง
2. หนังสือพิมพ์จะต้องทำหน้าที่แปลความหมายของข่าว เช่น การลงข่าวว่าสหรัฐอเมริกายกเลิกมาตรฐานทองคำใน ค.ศ.1933 (พ.ศ.2476) หนังสือพิมพ์ต้องให้ความหมายหรืออธิบายให้ผู้อ่านทราบว่า มาตรฐานทองคำ คืออะไร และมีความเป็นมาอย่างไร
3. หนังสือพิมพ์จะต้องเสนอความคิดเห็นที่เชื่อถือได้ มีเหตุผล มีหลักฐาน และมีความเป็นกลาง เพื่อประกอบ
4. หนังสือพิมพ์ต้องช่วยชุมชนให้สามารถดำเนินธุรกิจได้โดยสะดวก เช่น การโฆษณาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทราบว่าซื้ออะไรได้ที่ไหน และหนังสือพิมพ์จะต้องพิจารณาด้วยว่าโฆษณาใดควรจะโฆษณาหรือไม่ และบทความใดไม่ควรโฆษณา หนังสือพิมพ์ไม่ควรเห็นแก่รายได้เพียงอย่างเดียว
5. หนังสือพิมพ์ช่วยผู้อ่านในด้านธุรกิจการงาน การสันทนนาการ ครอบครัวและปัญหาอื่น เช่น คอลัมน์สุขภาพอนามัย การวิจารณ์ละคร ภาพยนตร์ เป็นต้น

---

²² Edgar Dale, How to Read a Newspaper (Chicago: Scott, Foresman and Co., 1941), pp.19-28.

6. หนังสือพิมพ์ให้ความบันเทิงเพื่อให้ผู้อ่านได้พักผ่อนอารมณ์ เช่น การ์ตูนต่าง ๆ เรื่องชวนหัว เรื่องสั้น นวนิยาย เป็นต้น

Seymour - Ure²³ กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ว่า

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างรัฐบาลและประชาชน มีหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารและความคิดเห็นสู่ประชาชน ชี้ให้ผู้อ่านเห็นอะไรเกิดขึ้นบ้างในสังคมและรัฐบาลสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในกรณีใดบ้าง

2. หนังสือพิมพ์มีหน้าที่คุ้มครอง (Guardian) ผลประโยชน์ของประชาชนโดยการตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองให้กระทำหน้าที่ส่วนรวมอย่างแท้จริง

3. หนังสือพิมพ์มีหน้าที่สร้างประชาคม โดยการแสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ มีความเห็นเป็นของตนเองและมุ่งความสนใจไปยังเรื่องที่เหมาะสม

Frank W. Rucher²⁴ กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อสังคม คือ

1. ทำหน้าที่แถลงการณ์โดยเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน

2. ให้สาระสำคัญของข่าวสาร โดยอาจมีภาพประกอบความเข้าใจได้

---

²³Colin Seymour-Ure, The Press, Politics and the Public (London: New Fetter Lane, 1968), pp.15-19.

²⁴Frank W. Rucher, Newspaper Organization and Management (Iowa: Iowa State University Press, 1968), pp. 5-6.

3. สร้างประชาคมติโดยการกระตุ้นให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นลงในหนังสือพิมพ์
4. เผยแพร่ชุมชนของตนต่อโลกภายนอกและชี้ให้เห็นข้อบกพร่องและข้อควรแก้ไขของชุมชน
5. บังคับและเหนี่ยวนำการกระทำที่ผิดจากวิถีทางประชาธิปไตย
6. ให้การศึกษาแก่ผู้อ่านด้วยการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ

ประเภทของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท²⁵ คือ

1. หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งคุณภาพ (The Quality Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่สนองตอบความพอใจด้านความรู้ ความคิดของผู้อ่านในระยะยาว เนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ ในด้านข่าว บทความ ความคิดเห็น ตั้งอยู่บนความเป็นจริง ข้อเท็จจริง การอธิบายเบื้องหลังข่าวประเด็นข่าว เขียนถูกต้องตามหลักวิชาการ การจัดวางรูปแบบ ไม่เน้นเรื่องความสวยงามสะดุดตา ผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นพวกปัญญาชน และเป็นนักวิชาชีพที่สนใจการเมืองการปกครองการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล
2. หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งปริมาณ (The Quantity Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่สนองตอบความต้องการ ความผ่อนคลายอารมณ์ของผู้อ่านทันที เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับความสนใจของมนุษย์ (Human Interest) ข่าวบันเทิง ข่าวอาชญากรรม ข่าวดินแดนเจ้าอาณานิคม ข่าวการเมืองที่ไม่หนักเกินไป การจัดวางรูปแบบเน้นให้สะดุดตาคนอ่าน การ

---

²⁵ Colin Seymour-Ure, The Press, Politics and the Public, p.308.

พาดหัวข่าวเร่งเร้าความสนใจ ด้วยอักษรใหญ่ ๆ สารส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษย์ ผู้อ่านเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศและผู้ประกอบอาชีพพวกช่าง

สำหรับประเทศไทยมีหนังสือพิมพ์รายวันจำหน่ายทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ไทยรัฐ เคลินิวส์ สยามรัฐ มติชน บ้านเมือง เคลิมิเรอร์ ดาวสยาม แนวหน้า ข่าวพาณิชย์ ข่าวสด ซึ่งอาจแบ่งหนังสือพิมพ์ ออกได้เป็น 3 ประเภท ตามที่กล่าวมาแล้ว ในบทที่ 1 คือ

1. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทเชิงคุณภาพ (Quality Newspapers) ได้แก่ สยามรัฐ มติชน
2. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทเชิงประชานิยม หรือประเภทเชิงปริมาณ (Popular Newspaper) ได้แก่ ไทยรัฐ เคลินิวส์ ดาวสยาม
3. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งเชิงคุณภาพกึ่งเชิงประชานิยม ได้แก่ บ้านเมือง แนวหน้า

โครงสร้างทั่วไปของหนังสือพิมพ์²⁶

โครงสร้างทั่วไปของหนังสือพิมพ์ มีส่วนประกอบของโครงสร้างที่สำคัญหลายประการ คือ

1. หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นของเอกชน มีเพียงบางฉบับเท่านั้นที่เป็นขององค์การรัฐบาล
2. การควบคุม (Control) สำหรับหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ถูกควบคุมโดย พ.ร.บ. การพิมพ์ 2484, พร.42, เจ้าพนักงานการพิมพ์และจรรยาบรรณวิชาชีพ

---

²⁶ชาร์ดน์ เชิดชัย, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 108-111.

บทบาทหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย

เนื่องจากกิจกรรมหนังสือพิมพ์ที่ออกในเมืองหลวง เป็นธุรกิจเอกชน และเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง จึงทำให้กลายเป็นอุตสาหกรรมอีกแขนงหนึ่ง ซึ่งมีการแข่งขันกันสูง การทำหนังสือพิมพ์จึงอยู่ในลักษณะพาณิชย์กรรม²⁷

เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันในนครหลวง ฉบับวันธรรมดาประกอบด้วยข่าวและสาระทั่วไปประมาณ 50 % ของเนื้อหาทั้งหมด ความรู้ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม 25 % โฆษณา 17-20 % ที่เหลือเป็นบันเทิง กีฬา และเกมส์ ฉบับวันอาทิตย์มีลักษณะและปริมาณเนื้อหาใกล้เคียงฉบับวันธรรมดา แต่จะมีความรู้ด้านการศึกษาและวัฒนธรรมมากกว่าข่าวและสาระทั่วไป²⁸

สยามรัฐ²⁹ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันประเภทเชิงคุณภาพ มีกำเนิดในปี พ.ศ. 2493 เน้นข่าวหนักและบทความทางการเมือง มีนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, เกษม ศิริสัมพันธ์ และ สละ ลิขิตกุล เป็นต้น คอลัมน์ "ซอฮสวนพลู" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้นมีความสำคัญและได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากจนทำให้หนังสือพิมพ์มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายพอสมควร ผู้อ่านสยามรัฐเป็นบุคคลในระดับที่มีการศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มน้อยของประเทศ ปริมาณการจำหน่ายจึงค่อนข้างต่ำ

---

²⁷ รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, หน้า 125-126.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 127.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 128.

มดิชน³⁰ เป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และมีบทวิเคราะห์การเมืองเชิงวิชาการที่น่าอ่านฉบับหนึ่ง คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์มดิชน แบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ ในประเทศ ต่างประเทศ สังคมชีวิต บทความ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม-บันเทิง กีฬาและบกีกะ เป็นหนังสือพิมพ์ประเภทเชิงคุณภาพที่ได้รับความเชื่อถือจากผู้อ่านในด้านข่าวและบทความอันมีสาระ จำนวนจำหน่ายไม่สูงนัก

บ้านเมือง³¹ เป็นหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งเสนอข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีภาพประกอบข่าวทุกวัน ไม่กำหนดรูปแบบในการพาดหัวแน่นอนตายตัว เป็นหนังสือพิมพ์ที่จัดว่าอยู่กึ่งกลางระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณกับประเภทคุณภาพ คือ เสนอข่าวในปริมาณเนื้อที่พอ ๆ กัน ทั้งข่าวอาชญากรรม ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม คอลัมน์ที่เด่น ได้แก่ วิเคราะห์การเมือง ต่างประเทศ นอกจากนี้ บ้านเมืองยังพิมพ์ประกาศผลการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลแต่ละงวดด้วย

ดาวสยาม³² เป็นหนังสือพิมพ์รายวันประเภทปริมาณ พิมพ์จำหน่ายวันละสองกรอบ คือ กรอบเช้าและกรอบบ่าย เอกลักษณ์ของดาวสยามคือ การเสนอเฉพาะข่าวในประเทศ เพราะไม่ปรากฏว่ามีคอลัมน์ข่าวต่างประเทศในหน้า 1 หรือหน้าใด ๆ เลย ข่าวหน้า 1 นี้ เน้นหนักเรื่องการเมืองและอาชญากรรม

---

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 129.

³¹ จานง วิบูลย์ศรี และ ดวงทิพย์ วรพันธ์, ภาษากันมวลชน: วัฒนาการของภาษาเพื่อการเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ไทย (กรุงเทพมหานคร: โครงเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 185-187.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 174-175.

ซึ่งจะมีต่อในหน้า 2 และหน้า 16 อันเป็นหน้าสุดท้าย หน้า 3 เป็นข่าวทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม ทั้งของรัฐบาลและเอกชน หน้า 4 เป็นคอลัมน์บุคคลในข่าวชื่อ "บอน 3 สี เขียนถึงคนหน้า 4" สำหรับข่าวภูธรตีพิมพ์ในหน้า 7 ข่าวกีฬาเสนอในหน้า 15 ทั้งหน้าและบางส่วนของหน้า 14 ด้วย ถึงแม้ควาสยามจัดอยู่ในหนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณก็ตาม แต่การเสนอข่าว (โดยเฉพาะข่าวสำคัญเกี่ยวกับการบ้าน การเมือง เช่น ข่าวเขื่อนน้ำโจน) ควาสยามได้เสนอข่าวโดยให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านทั้ง 2 ด้าน (Two-Sided Presentation) ตามหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดี

ไทยรัฐ³³ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2504 เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจำนวนจำหน่ายสูงที่สุดในประเทศ มีความก้าวหน้าทางด้านเทคนิคและวัสดุอุปกรณ์ในการพิมพ์ เน้นหนักทางด้านข่าวอาชญากรรมและข่าวสนองอารมณ์มากกว่าข่าวการเมือง พาดหัวข่าวด้วยอักษรตัวโต ใช้ถ้อยคำหวือหวา ให้ความสำคัญแก่ข่าวความทุกข์ยากของประชาชนและข่าวคอร์ปชั่นของข้าราชการ มีบทความวิพากษ์วิจารณ์ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตอบปัญหาทางแพทย์ ปัญหาหัวใจ เรื่องแปลจากต่างประเทศ คอลัมน์บันเทิง และให้เนื้อที่มากเป็นพิเศษแก่นวนิยายจีนกำลังภายใน คอลัมน์ที่เด่น ๆ และมีผู้นิยมอ่านเป็นประจำคือ มังกรห้าเล็บ ตีแสบหน้า เเหะเหะพาตี และไวตาทิพย์กระพริบที่นี้ คอลัมน์เหล่านี้มักวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเมือง การบริหารของรัฐบาล ลักษณะการเขียนเป็นไปในแนวประชดและล้อเลียน คอลัมน์ที่น่าสนใจอีกคอลัมน์หนึ่ง คือ คอลัมน์ต่อต้านยาเสพติด

เดลินิวส์³⁴ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2507 เน้นข่าวอาชญากรรม ข่าวใน

³³ รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, หน้า 130.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 130-131.

วงสังคมและชาวชนองอารมณ่มากกว่าชาวการเมือง มีการพาดหัวข่าวให้ตื่นตื่น เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน มีคอลัมน์ต่าง ๆ ครอบคลุมเดียวกับไทยรัฐ คอลัมน์ที่เด่น ๆ ได้แก่ ชีวประวัติบ้านเขิน เฮฮาธิปไตย พุดจาภาษาคนกัย และ คอลัมน์วิเคราะห์การเมืองต่างประเทศ เช่น หมุนตามโลก โลกน่ารู้ เป็นต้น

จากการเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ในอดีตกับปัจจุบัน พบว่า³⁵

1. หนังสือพิมพ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันมี "ความเป็นตัวเอง" ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานมาก
2. เนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างก็อยู่ในแนวเดียวกัน คือมุ่งให้ข่าวสารความรู้และเป็นแหล่งให้บริการทางธุรกิจ
3. หนังสือพิมพ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจเหมือนกัน
4. หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมุ่งไปในทางที่จะให้สาระเฉพาะมากกว่าหนังสือพิมพ์ในอดีต
5. หนังสือพิมพ์ปัจจุบันมุ่งจะสนองความต้องการของผู้อ่านในระดับทั่วไป ซึ่งต่างจากวัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ในอดีตที่คำนึงผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้านาย ขุนนาง และข้าราชการในระดับสูงมากกว่าประชาชนทั่วไป

---

³⁵สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาบทบาทของสื่อสารมวลชนต่อการศึกษาของชาวบ้าน: สภาพปัจจุบันของสื่อมวลชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2524), หน้า 34.

แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ให้ข่าวสารถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วเป็นจำนวนมาก โดยอยู่คนละแห่งในเวลาพร้อม ๆ กันได้โดยการใช้สื่อมวลชนเข้ามาช่วย สื่อมวลชนแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ซึ่งสื่อมวลชนที่นักประชาสัมพันธ์นิยมใช้คือ หนังสือพิมพ์

เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อประชาชนทุกชนชั้น ผู้รับสารสามารถกำหนดการเปิดรับสารได้ในเวลาที่ผู้รับสารต้องการ เป็นหลักฐานอ้างอิง หากไม่เข้าใจหรือสับสนก็สามารถนำมาอ่านซ้ำได้ และให้รายละเอียดมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ราคาถูก หาซื้อง่าย ประชาชนนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ เช่นงานวิจัยของ มนต์ชัย นินนาทนนท์³⁶ "บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่" พบว่า นักศึกษาอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน ๆ ละ 2 ฉบับ

นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ยังเปิดโอกาสให้ประชาชน บริษัท ห้างร้าน สถาบัน องค์กร และหน่วยราชการ ฯลฯ แสดงความคิดเห็นและส่งข่าวสารมาตีพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ ในขณะที่สื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ แม้ว่าโดยตัวสื่อเองจะมีคุณสมบัติในการสื่อสารที่ดีกว่า แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านการให้บริการเสนอข่าวสารในแง่เป็นตัวแทนของประชาชน นอกจากนั้นการขอซื้อเวลาเพื่อใช้ในการเผยแพร่ก็เป็นไปได้ยากและราคาค่อนข้างสูงมาก

---

³⁶มนต์ชัย นินนาทนนท์, "บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่," (ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527), หน้า ช-ช.

หนังสือพิมพ์จึง เป็นสื่อมวลชนที่นักประชาสัมพันธ์ใช้ในการ ประชาสัมพันธ์ จะ เห็นได้จากหนังสือพิมพ์ทั่วไป และงานวิจัยของ อนงค์วรรณ ยั่งยืน³⁷ ได้ศึกษาสถานภาพความต้องการและการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในงาน ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ โดยสำรวจจากหัวหน้าประชาสัมพันธ์ และผู้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ 72 คน และผู้เกี่ยวข้องกับงาน โสตทัศนูปกรณ์ 3 คนพบว่าโสตทัศนูปกรณ์ซึ่งรัฐวิสาหกิจใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ มากที่สุดคือ ข่าวดูภาพ และ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์

รูปแบบการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สามารถพิจารณาได้ในรูปแบบ ต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ข่าวประชาสัมพันธ์ (Press Releases)

เป็นข่าวที่มีเรื่องราวเนื้อหา เกี่ยวกับนโยบาย โครงการ หรือ กิจกรรมการดำเนินงาน และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และผลงานขององค์การ หน่วยงาน ฯลฯ

วิธีการเขียนข่าวประชาสัมพันธ์ใช้ 2 แบบ³⁸ คือ

- เขียนตามหลักการเขียนทั่วไป 5W, 1H คือ เนื้อหา มีข้อความ เกี่ยวกับ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร เขียนลักษณะปิรามิด

³⁷อนงค์วรรณ ยั่งยืน, "การศึกษาสถานภาพความต้องการและการใช้ โสตทัศนูปกรณ์ในงานประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า ง-ช, 75-78.

³⁸จระโน แกลโกศล, "การประชาสัมพันธ์," เอกสารประกอบการ สัมมนาประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ 2527, หน้า 7.

- เขียนตามความนิยม 5W, 1H แล้วจะต้องสั้น เขียนตามสไตล์ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ

2. ภาพข่าวประชาสัมพันธ์ (Photo Releases)

ปัจจุบันภาพข่าวประชาสัมพันธ์ถือเป็นข่าวสารที่สำคัญมาก นักประชาสัมพันธ์เชื่อในความสามารถของภาพว่าจะสามารถอธิบายเรื่องราวได้ดีกว่าตัวหนังสือและสามารถสร้างจุดสนใจได้ดีกว่าด้วย ภาพที่ใช้จะต้องมีความคมชัด³⁹

3. บทความ⁴⁰

เป็นข้อเขียนความเรียงประเภทหนึ่ง เพื่อแสดงทัศนะความคิดเห็นในเรื่องนั้นแก่ผู้อ่านบทความ ประกอบด้วยเรื่องราวรายละเอียด ข้อมูลที่เป็นจริง ผสมผสานกับข้อคิดเห็นของผู้เขียน

ประเภทของบทความมี

- บทความวิชาการ
- บทความกึ่งวิชาการ
- บทความประเภทที่เป็นเรื่องปัญหาโต้แย้งหรือถกเถียงกันในสังคม

---

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23

⁴⁰ วิรัช ลภีรัตนกุล, นักประชาสัมพันธ์กับงานประชาสัมพันธ์ในเชิงปฏิบัติ (ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 42-44.

4. เอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์⁴¹

คือสิ่งพิมพ์ที่สถาบันจัดทำ นำออกแจกจ่ายเผยแพร่แก่กลุ่ม
ประชาชนภายนอก แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- เอกสารประชาสัมพันธ์สถาบัน ได้แก่ เอกสารที่สถาบันจัดทำ
ขึ้นเพื่อฉายจินตนาภาพของสถาบันให้ประชาชนทราบ และบังเกิดความเลื่อมใส
ศรัทธาโดยตรง เช่น รายงานประจำปี เป็นต้น

- เอกสารเสริมการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ เอกสารให้ความรู้
อันเป็นคุณประโยชน์ต่าง ๆ แก่ประชาชนทั่วไป โดยไม่เผยแพร่ข่าวสารกิจกรรม
ใด ๆ ของสถาบันนั้น แต่เอกสารเพื่อประชาสัมพันธ์ชนิดนี้ก็ให้ผลดีต่อสถาบันนั้นๆ
ในด้านเสริมสร้างจินตนาภาพของสถาบันได้ทางอ้อม เอกสารชนิดนี้ได้แก่
วารสารรายงานภาวะเศรษฐกิจต่าง ๆ ซึ่งทางสถาบันหลาย ๆ แห่งจัดทำ
เช่น วารสารรายงานเศรษฐกิจของธนาคารกรุงเทพ จก. เป็นต้น

- หนังสือพิมพ์ภาคผนวก (Supplement) เป็นเอกสารเพื่อ
การประชาสัมพันธ์ที่จัดทำแทรกในผนวก ในหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นต้น

การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนปัจจุบันนี้แพร่หลายออกไป
อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และแน่นอนขึ้นมาก โดยที่รูปแบบของการวิจัยอาจทำ
ได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหัวข้อและจุดประสงค์ของการวิจัยนั้น ๆ การวิเคราะห์
เนื้อหาก็เป็นเทคนิคการวิจัยอย่างหนึ่ง

---

⁴¹ประจวบ อั่นอ้อด, "การจัดทำเอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์,"
บทบาทของการประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ ในการ
ประชุมสัมมนาวิชาการการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พิฆเนศ, 2522), หน้า 80.

สรรคร์วี คชาชีวะ⁴² ได้สรุปความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ว่าการวิเคราะห์เนื้อหา มีลักษณะดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิคในการวิจัยอย่างหนึ่ง โดยมีใช้การที่เป็นวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับการวิจัยแบบอื่น ๆ
2. การวิเคราะห์เนื้อหาต้องมีการสร้างเครื่องมือที่มีความเป็นปรนัย (Objectivity) และเชื่อถือได้ (Reliability) คือ เครื่องมือที่สร้างเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์เนื้อหานั้นเมื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต่างกัน ผู้วิเคราะห์ต่างกัน แต่ใช้ข้อมูลแบบเดียวกัน ผลที่ได้ย่อมเหมือนกัน และเครื่องมือนั้นไม่ว่าผู้ใดจะนำไปใช้ย่อมได้เช่นเดียวกัน
3. การวิเคราะห์เนื้อหาควรมีผลสรุปที่อธิบายความหมายของเนื้อหาได้ทั้งในด้านปริมาณ (Quantitative) และในด้านคุณภาพ (Qualitative) อย่างมีความเที่ยงตรงตามธรรมชาติของสาร (Validity)

เกษม ศิริสัมพันธ์⁴³ กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิจัยสื่อสารมวลชนชนิดหนึ่ง วิธีการมุ่งเฉพาะถึงเนื้อหาของสื่อมวลชน จะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุ หรือโทรทัศน์ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อแสดงถึงแนวโน้มของการสื่อสารมวลชน

---

⁴² สรรคร์วี คชาชีวะ, การวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารจากสิ่งพิมพ์ (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 6.

⁴³ เกשמ ศิริสัมพันธ์, การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของหนังสือพิมพ์รายวันในกรุงเทพฯ 14 ฉบับ (แผนกวารสารศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507), หน้า 2.

อรนุช เลิศจรรยารักษ์⁴⁴ ให้คำนิยามการวิเคราะห์เนื้อหาว่า คือ การวิเคราะห์ให้เห็นประจักษ์ และการสำรวจเนื้อหาซึ่งแฝงอยู่กับเครื่องมือสื่อสาร โดยวิธีการจัดประเภท จัดทำตาราง และหาค่าจากสัญลักษณ์และใจความเพื่อที่จะให้ทราบซึ่งความหมายและผลกระทบ

Krippendorff⁴⁵ ให้ความหมายว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็น เทคนิคการวิจัยอย่างหนึ่งในการทำเครื่องมือให้มีความเชื่อถือได้ และมีผลสรุปที่เที่ยงตรงจากข้อมูลไปสู่บริบท (Context) ของข้อมูล

Berelson⁴⁶ กล่าวว่า ในกระบวนการสื่อสาร สิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือ เนื้อหาที่สื่อสารซึ่งเป็นการบอกว่า "อะไร" เมื่อก้าวถึงเนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันโดยทั่วไป จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับเสนอเรื่องราวต่างๆ หลายเรื่องให้แก่ผู้อ่าน ดังนั้น การที่ผู้วิจัยต้องการทราบว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับบอกอะไร ๆ เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง และเสนออย่างไร จึงต้องทำการศึกษาที่เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับ ซึ่งการศึกษาเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันเหล่านี้ก็ทำได้โดยระเบียบวิธีวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา

---

⁴⁴อรนุช เลิศจรรยารักษ์, "การวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของข่าวของสถานีวิทยุสามสถานีในประเทศไทยเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2520," วารสารศาสตร์ 1-2 (มีนาคม 2524): 16.

⁴⁵Klaus Krippendorff, Content Analysis: An Introduction to Its Methodology (London: Sage Publications Inc., 1980), p.21.

⁴⁶Bernard Berelson, Content Analysis in Communication Research (New York: Hafner Publishing Company, 1971), p.13.

เกษม ศิริสัมพันธ์⁴⁷ อธิบายว่า การวิเคราะห์เนื้อหาที่มีจุดประสงค์ และคุณประโยชน์ จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบแนวโน้มและระดับของการสื่อสารมวลชน ดังได้กล่าวมาแล้ว เนื้อหาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารมวลชน การวิเคราะห์เนื้อหาจึงอาจแสดงผลเป็นทานอง เปรียบเทียบให้เห็นถึงแนวโน้มและระดับการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อสารมวลชน ผลการวิเคราะห์เนื้อหาย่อมชี้ให้เห็นถึงคุณภาพ และปริมาณของเนื้อหาที่ถ่ายทอดไปสู่ประชาชนซึ่งเป็นผู้อ่าน ผู้ฟังหรือผู้ชม สื่อมวลชนนั้น ๆ ทุกวันนี้สื่อสารมวลชนเป็นของจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของคนในยุคปัจจุบัน การที่ตรวจสอบให้ได้ข้อมูลที่แน่นอนเกี่ยวกับเนื้อหาของ การสื่อสารมวลชน ย่อมมีคุณประโยชน์แก่ทั้งผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน นักการศึกษา ประชาชนผู้ใช้สื่อสารมวลชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทางราชการที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนทุกฝ่าย

2. เพื่อเปรียบเทียบแนวโน้มและระดับของเนื้อหาของการสื่อสารมวลชนระหว่างประเทศ ทุกวันนี้เนื้อหาของสื่อสารมวลชนมิได้จำกัดอยู่แต่เพียงวงเขตของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นทุกมุมโลกก็สามารถถ่ายทอดไปยังประชาชนอีกมุมโลกหนึ่งทราบได้โดยรวดเร็ว มีคำกล่าวที่ว่า โลกจะมีสันติภาพอย่างแท้จริงได้ก็ต่อเมื่อมีชุมชนโลก (World Community) แต่ชุมชนโลกจะมีขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการสื่อสารโลก (World Communication) เสียก่อน การตรวจสอบวิเคราะห์เนื้อหาของ การสื่อสารมวลชน โดยนำข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อสารมวลชนของแต่ละประเทศมาเปรียบเทียบ จึงอาจอนุมานให้เห็นถึงระดับของการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีของประชาชาติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

⁴⁷ เกשמ ศิริสัมพันธ์, การวิเคราะห์เนื้อหา..., หน้า 3-5.

3. เพื่อทราบระดับความต้องการของประชาชนผู้ใช้สื่อมวลชน เนื้อหาของสื่อสารมวลชนนั้นดำเนินไปตามกฎของการเสนอและสนอง เมื่อประชาชนมีความต้องการเนื้อหาของสื่อมวลชนประเภทใด ชนิดใด ผู้ดำเนินการจัดทำสื่อสารมวลชนย่อมต้องสนองความต้องการของประชาชน ฉะนั้น เราอาจอนุมานระดับสนิยมและความต้องการของประชาชนได้จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อสารมวลชน

4. เพื่อทราบแบบแผนวัฒนธรรม (Cultural Pattern) ของสังคมปัจจุบัน วัฒนธรรม คือ กรอบหรือแนวแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ซึ่งแต่เดิมนั้นไม่ว่าจะเป็นสังคมตะวันตกหรือตะวันออกก็ตาม แนวนิยมทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากความประพฤติกของกลุ่มชนชั้นสูงซึ่งได้รับยกย่องให้เป็นผู้นำของสังคม แต่ในโลกปัจจุบันที่ความเจริญในทางเศรษฐกิจ การแพร่ขยายการศึกษา ออกไปยังชนทุกชั้นทุกกลุ่ม ความเจริญในวิธีการติดต่อสื่อสาร ทำให้สามัญชนมีบทบาทสำคัญในสังคม สื่อสารมวลชนซึ่ง เป็นสื่อติดต่อเข้าถึงมวลชนจึงเป็นตัวจักรสำคัญในการกำหนดแนวโน้มทางวัฒนธรรมของมวลชน ฉะนั้น การศึกษาตรวจสอบเนื้อหาของสื่อสารมวลชนจึง เป็นแนวทางหนึ่งที่นักสังคมศาสตร์สามารถกำหนดเรียนรู้ "แบบแผนวัฒนธรรม" ของสังคม

5. เพื่อทราบแนวความคิดเห็นของสื่อสารมวลชนในฐานะ เป็นแหล่งกลางในการแสดงความคิดเห็น สื่อสารมวลชนนอกจากมีหน้าที่ในการเสนอข้อเท็จจริง ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้ประชาชนทราบแล้วยังมีหน้าที่ในการเสนอความคิดเห็นอันเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม เสียงของสื่อสารมวลชนไม่ใช่เสียงสวรรค์ แต่เป็นเสียงที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพึงสำเหนียกระมัดระวังอยู่เสมอ ฉะนั้น การวิเคราะห์เนื้อหา ความคิดเห็นที่แสดงออกทางสื่อสารมวลชนจึง เป็นสิ่งจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย

6. เพื่อตรวจสอบการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) เพื่อผลทางการเมืองและการทหารในทางสงครามจิตวิทยา ซึ่งวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการนี้นี้ได้ถูกริเริ่มครั้งแรก โดย Office of War Information (OWI) ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

Krippendorff⁴⁸ อธิบายว่า กระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบด้วย

1. กระบวนการข้อมูล (Data Making Process) ข้อมูลเป็นหน่วยหนึ่งของข่าวสาร ซึ่งบันทึกอยู่ในสื่อที่มีความคงทนถาวร มีการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคที่ชัดเจนและตรงกับปัญหาการวิจัย ข้อมูลไม่ใช่ข้อเท็จจริงแต่เป็นการทำให้อยู่ในรูปหนึ่งเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการวิเคราะห์เนื้อหานั้นมักจะต้องนำเอาข่าวสารที่ไม่มีโครงสร้างทางภาษาชัดเจนมาทำให้อยู่ในรูปของการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้มาจะต้องเป็นตัวแทนที่ดีของปรากฏการณ์ โดย

1.1 ปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษาต้องแยกออกเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unitizing)

1.2 จำนวนหน่วยที่จะบันทึกนั้นต้องผ่านการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) อย่างมีแบบแผน

1.3 หน่วยทุกหน่วยจะต้องมีการลงรหัสให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถวิเคราะห์ ได้ซึ่งก็คือขั้นตอนการบันทึกข้อมูล (Recording)

2. การเปลี่ยนแปลงข้อมูล (Data Reduction) เป็นกระบวนการจัดกระทำกับข้อมูลให้อยู่ในลักษณะที่สามารถนำมาใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ได้

3. การอนุมานข้อมูล (Inference) เป็นการพิจารณาข้อมูลอย่างมีเหตุผล นักวิเคราะห์เนื้อหาจะต้องมีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับทิศทางที่ข้อมูลจะมีความสัมพันธ์กับปริบท ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับการใช้สถิติ และจะต้องทำอย่างมีความเที่ยงตรง

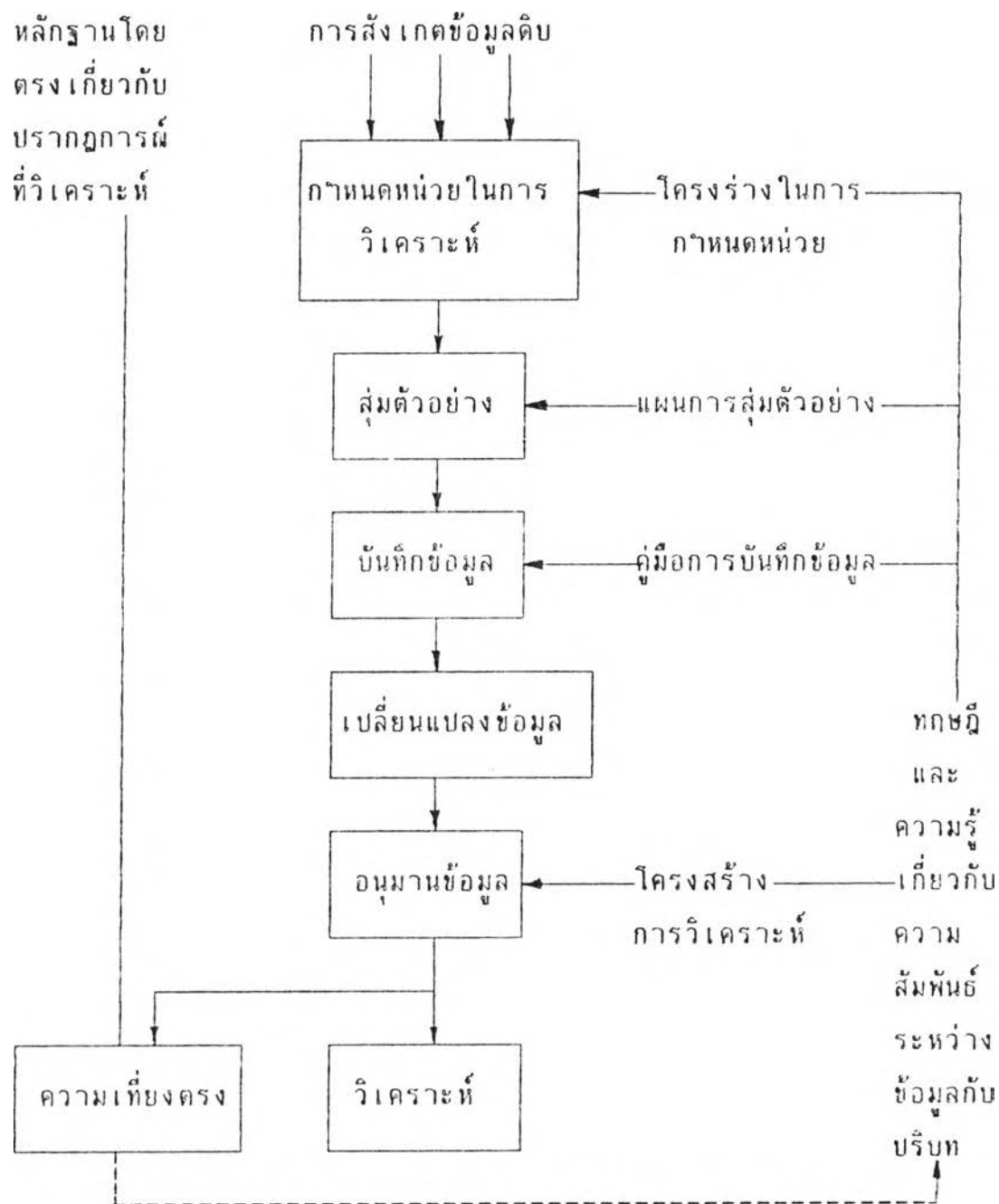
4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นกระบวนการในการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่สังเกตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือมีการพรรณนาผลของการวิเคราะห์ชัดเจน

---

⁴⁸Klaus Krippendorff, Content Analysis: An Introduction to Its Methodology, pp.52-55.

ซึ่งกระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหาดังกล่าวนี้ สรรค์รวี คชาชีวะ ได้แสดง เป็นแบบจำลองของกระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหา ดังต่อไปนี้

แบบจำลองกระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหา⁴⁹

⁴⁹ สรรค์รวี คชาชีวะ, การวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารจากสิ่งพิมพ์, หน้า 18.

อย่างไรก็ตาม การวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นั้น มีข้อที่แตกต่างจากการวิจัยประเภทอื่นอยู่หลายประการ ได้แก่⁵⁰

1. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นเทคนิคการวิจัยอย่างหนึ่งที่ช่วยก่อให้เกิดสภาวะที่ผู้ได้รับการวิจัยไม่รู้ตัว (Inobtrusive) ทำให้เกิดความเป็นธรรมชาติของข้อมูลที่ได้รับ อันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ศึกษาจากสาร (Message)
2. การวิเคราะห์เนื้อหา สามารถนำมาใช้ได้กับข้อมูลที่ไม่มีโครงสร้างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับเทคนิคการวิจัยแบบอื่น เช่น การออกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ซึ่งลักษณะ เช่นนี้ เป็นการวางแผนคำตอบให้กับผู้ตอบ ในขณะที่การวิเคราะห์เนื้อหา นั้นผู้วิจัยต้องสนใจข้อมูลทุกอย่างที่ส่งมาจากผู้ส่งสาร ซึ่งอาจประกอบด้วยภาษา เหตุผล จะไม่มีลักษณะของข้อมูลที่ถูกกำหนดโครงสร้างข้อมูลมาก่อนแล้ว
3. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความหมายของข้อมูล ตลอดจนกระบวนการทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปของสัญลักษณ์ ซึ่งการวิจัยด้วยเทคนิคอื่น ๆ ไม่สนใจในเรื่องของการใช้ภาษา การใช้ถ้อยคำในการตอบ และ ไม่มีการนำเอาคำตอบดังกล่าวมาทำให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์
4. การวิเคราะห์เนื้อหา สามารถใช้ได้กับข้อมูลที่มีความกว้างมาก ขณะที่การวิจัยแบบอื่นจะทำการศึกษาได้ในวงแคบ เช่น ศึกษาเฉพาะกรณี แต่เป็นการศึกษาแบบลึก

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึง เรื่องการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยนี้ เท่าที่ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้า

---

⁵⁰ Klaus Krippendorff, Content Analysis: An Introduction to Its Methodology, pp.29-31.

มานั้น ยังไม่มีใครหรือหน่วยงานใดทำการศึกษาและพิมพ์เผยแพร่โดยตรงมาก่อน นอกจากจะทำการศึกษาดังเรื่องราวที่ใกล้เคียง ดังต่อไปนี้ คือ

1. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข
2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์

รายวัน

1. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ⁵¹ ได้ทำการสำรวจ "โครงการสำรวจความรู้ความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2528" กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ ผลการสำรวจที่สำคัญ ส่วนใหญ่เห็นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคมีความจำเป็นและเคยได้รับทราบข่าวสารหรือความรู้เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เอกสารและโบสเตอร์การสัมมนาฝึกอบรมและนิทรรศการเรียงตามลำดับ แต่ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่า มี พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค สำหรับการเลือกซื้อสินค้าโดยทั่วไป ผู้บริโภคใช้คุณภาพของสินค้าเป็นหลักในการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุด และเห็นว่า ฉลากสินค้ามีประโยชน์

---

⁵¹สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, "การสำรวจความรู้ความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2528," ใน เอกสารสรุปผลการสำรวจ พ.ศ.2528, หน้า 3-7, 14.

จรงค์ มะลิวัลย์⁵² ศึกษาความสัมพันธ์ของทัศนคติกับพฤติกรรมการใช้สินค้าสำหรับบริโศคที่มีเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่าส่วนใหญ่รู้จักเครื่องหมายมาตรฐานฯ และมีทัศนคติที่ดีหรือเห็นด้วยหรือยอมรับเครื่องหมายมาตรฐานฯ พฤติกรรมการใช้สินค้าสำหรับบริโศคที่มีเครื่องหมายมาตรฐานฯ ส่วนใหญ่ใช้สินค้าที่มีเครื่องหมายมาตรฐานฯ แต่มีลักษณะการใช้แบบไม่ประจำ แหล่งข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับเครื่องหมายมาตรฐานฯ ส่วนใหญ่เปิดรับจากโทรทัศน์ รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ และป้ายโฆษณา

พิมพ์ร ยศแก้ว⁵³ ศึกษาเรื่องความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโศคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 8 พบว่าจากที่สื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโศคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพิ่มมากขึ้น มีส่วนช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการบริโศคและการเป็นผู้บริโศค นอกจากนี้ยังพบว่า การปฏิบัติในเรื่องยาและการใช้ยาอยู่ในระดับดีมาก เพราะปัจจุบันมีการรณรงค์เรื่อง

---

⁵² จรงค์ มะลิวัลย์, "ความสัมพันธ์ของทัศนคติกับพฤติกรรมการใช้สินค้าสำหรับบริโศคที่มีเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า ก.

⁵³ พิมพ์ร ยศแก้ว, "ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพผู้บริโศคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 8," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 56, 59.

อันตรายจากการใช้ยาชุดแพร่หลาย ทั้งทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้ง มีบทลงโทษสำหรับผู้จำหน่ายยาชุด

จินตนา สรายุทธพิทักษ์⁵⁴ ศึกษาการเปรียบเทียบความคาดหวังและสภาพจริงเกี่ยวกับสุขบัญญัติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของผู้ปกครอง โดยใช้แบบสอบถามกับผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การรับรู้ในสภาพจริงที่เกี่ยวกับสุขบัญญัติในเรื่องสุขภาพผู้บริโภคมากเรียงตามลำดับ คือ การเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ โดยยึดหลักคุณภาพและความจำเป็นในการใช้ รู้จักเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารหึ่งกระป๋อง รู้จักเลือกซื้ออาหารดิบ เลือกซื้ออาหารหรือขนมที่ไม่ใส่สี สามารถหลีกเลี่ยงการรับประทานยานอนหลับหรือดื่มยาชูกำลัง

บรัสและฟิชเชอร์⁵⁵ (Bruess and Fisher) ศึกษาเรื่องความเชื่อที่ผิดในเรื่องสุขภาพผู้บริโภค (Some Possible Psychological Dynamics of Consumer Health Misconception) ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบผิดในเรื่องพระราชบัญญัติต่าง ๆ และการคุ้มครองทางกฎหมาย โดยมีความเชื่ออย่างผิด ๆ ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย

---

⁵⁴ จินตนา สรายุทธพิทักษ์, "การเปรียบเทียบความคาดหวังและสภาพจริงเกี่ยวกับสุขบัญญัติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของผู้ปกครอง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 12.

⁵⁵ Clint E. Bruess and Thomas J. Fisher, "Some Possible Psychological Dynamics of Consumer Health Misconception," Selected Reading in Health (America: the Macmilland co., 1970), pp.57-61

ของชุมชนมีบทบาทในการออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมและป้องกันสุขภาพอนามัยของชุมชน และส่วนใหญ่ผู้ตอบถูกในเรื่องเกี่ยวกับการโฆษณาเผยแพร่ข่าวสารสุขภาพอนามัยโดยเชื่อว่าพระราชบัญญัติต่าง ๆ จะประกันว่าผลิตภัณฑ์ที่โฆษณานั้นเชื่อถือได้ และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการในท้องถิ่นแล้วว่าปลอดภัยและให้ผลดีค่าโฆษณา

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข ตามที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงงานวิจัยที่ใกล้เคียง ซึ่งพอสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ คือ

1. เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข ในกลุ่มนักเรียน เพื่อสุขภาพผู้บริโภคเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งโรงเรียน (ประกอบด้วยครู หลักสูตร และการจัดโครงการอาหารกลางวัน) ชุมชน และสื่อมวลชนมีส่วนช่วยกันเสริมสร้างในเรื่องสุขภาพผู้บริโภคแก่กลุ่มนักเรียน

2. เป็นการสำรวจที่ตัวผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้รับสารทั้งสิ้น ยังไม่มีใครสำรวจหรือวิเคราะห์หน่วยงานที่เป็นแหล่งสาร และตัวสื่อ ในเรื่องการเผยแพร่ข่าวสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์

เกษม ศิริสัมพันธ์⁵⁶ ทำการศึกษาหนังสือพิมพ์รายวันในกรุงเทพฯ 14 ฉบับ ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า

1. หนังสือพิมพ์ภาษาไทยทั้ง 12 ฉบับ มีระดับการเสนอข่าวต่างประเทศและภายในประเทศเท่าเทียมกัน คือ ทุกฉบับเสนอปริมาณข่าวภายในประเทศมากกว่าข่าวต่างประเทศ

2. หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษทั้ง 2 ฉบับ เสนอข่าวต่างประเทศใน

⁵⁶เกษม ศิริสัมพันธ์, การวิเคราะห์เนื้อหา....., หน้า 44-45.

ปริมาณใกล้เคียงกับข่าวภายในประเทศ

3. หนังสือพิมพ์ทั้ง 14 ฉบับ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) เสนอข่าวต่างประเทศชนิดข่าวเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มากกว่าข่าวที่เกี่ยวกับภูมิภาคอื่น

4. หนังสือพิมพ์เข้าเน้นหน้าข่าวอ่อนในหน้าแรก ซึ่งเป็นข่าวท้องถิ่นของจังหวัดพระนคร-ธนบุรี ส่วนหนังสือพิมพ์บ่ายมุ่งเสนอข่าวแข็งซึ่งมักเป็นข่าวชาติส่วนใหญ่

5. การเสนอข่าวจากส่วนภูมิภาคในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์รายวันในกรุงเทพฯ ยังมีปริมาณจำกัด

6. หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในกรุงเทพฯ ควรจะเป็นหนังสือพิมพ์ประจำชาติ (National Newspaper) ซึ่งเสนอข่าวสารทั่วทุกท้องถิ่นในประเทศ แต่ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์เหล่านี้เป็นเพียงหนังสือพิมพ์ในนครใหญ่ (Metropolitan Newspaper) เท่านั้น

7. เพื่อสนับสนุนให้หนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ ได้เสนอข่าวสารได้ทั่วทุกท้องถิ่น รัฐบาลอาจช่วยเหลือกิจการหนังสือพิมพ์ในการก่อตั้งระบบการสื่อสารภายในประเทศ โดยมีอุปกรณ์ทันสมัยหรือให้ความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ของรัฐบาลในการสื่อสารบางประเภท ซึ่งไม่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติ

8. อุปสรรคในการขยายรัศมีของการเสนอบริการข่าวสารของหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ ให้ครอบคลุมไปถึงท้องถิ่นทุกภาคของประเทศในปัจจุบันคือการขนส่งและการจัดจำหน่าย รัฐบาลอาจให้ความช่วยเหลือทางอ้อมคือจัดความสะดวกให้แก่วงการหนังสือพิมพ์ในการบริการขนส่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจอยู่แล้ว แต่การแก้ปัญหาความขัดข้องในการจำหน่ายนั้นเป็นเรื่องซึ่งวงการหนังสือพิมพ์จะต้องหาทางแก้ไขเอง การให้รัฐบาลเข้ามามีส่วนในการจัดจำหน่ายหนังสือพิมพ์อาจมีผลในระยะสั้น เพราะอาจมีประสิทธิผลได้เร็ว แต่ในระยะยาวจะเป็นผลเสียแก่วงการหนังสือพิมพ์

9. ปริมาณการเสนอข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์รายวันเข้าภาษาไทยมีจำนวนสูง ข่าวอาชญากรรมเป็นข่าวซึ่งหนังสือพิมพ์มีสิทธิ์โดยสมบูรณ์ที่จะเสนอข่าวแก่ประชาชน การเสนอข่าวอาชญากรรมนั้นย่อมมีผลดีแก่ผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม แต่ข่าวอาชญากรรมอาจเป็นเพียงเรื่องเร้าอารมณ์ของผู้อ่านแต่เพียงวูบเดียว ผลตอบแทนที่ผู้อ่านได้รับไม่มีสาระเนื้อหาอันใดก็ได้

10. สื่อมวลชนมีหน้าที่ไม่เพียงแต่สนองความต้องการของประชาชน แต่ยังต้องยกระดับความต้องการของประชาชนอีกด้วย

นพพร ปริญญา⁵⁷ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความสนใจของ นิสิตมหาวิทยาลัยในพระนครต่อเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะการอ่านโดยทั่วไปของนิสิตนักศึกษา ตลอดจนคอลัมน์ที่สนใจเป็นพิเศษ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ที่เป็นที่นิยมสูงสุดด้วย ผลการศึกษาพบว่า

1. นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่นิยมอ่านหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็น
2. นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์ประมาณ 15 นาที
3. ส่วนใหญ่อ่านในห้องสมุด
4. เมื่ออ่านแล้วมีความเชื่อในหนังสือพิมพ์เกินกว่า 50 %
5. การวิจัยครั้งนี้พบว่า นิสิตนักศึกษานิยมอ่านไทยรัฐมากที่สุดและ ส่วนใหญ่สนใจต่อข่าวที่เป็นสาระ เช่น ข่าวเศรษฐกิจและการเมืองต่างประเทศ ข่าวการเมืองในประเทศ รองลงมาคือข่าวเบา ๆ ซึ่งเกี่ยวกับข้อคิด ข่าวน่าสนใจต่าง ๆ นิสิตนักศึกษาชายนิยมอ่านข่าวที่เป็นสาระมากกว่านิสิตนักศึกษาหญิง

จาระไน แกลโกศล⁵⁸ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาทางการศึกษาของ

⁵⁷ นพพร ปริญญา, "การศึกษาความสนใจของนิสิตมหาวิทยาลัยในพระนครต่อเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวัน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), หน้า 2-4, 99-104.

⁵⁸ จาระไน แกลโกศล, "การวิเคราะห์เนื้อหาทางการศึกษาของหนังสือพิมพ์รายวันของไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 75-76.

หนังสือพิมพ์รายวันของไทย โดยแบ่งเนื้อหาเชิงการศึกษาออกเป็น 4 หมวดวิชาคือ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์และวรรณคดี และหมวดวิชาการศึกษา ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเน้นหนักในด้านบทความสังคมศาสตร์ บทความการศึกษานและคอลัมน์ตอบปัญหา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี สยามนิกรเน้นหนักด้านบทความการศึกษา สยามรัฐเน้นด้านบทความสังคมศาสตร์

กาดูจนา เมธิกุล⁵⁹ ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม พบว่า หนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการศึกษาในการเรียนวิชา ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสุขภาพอนามัย หนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการเลียนแบบทางด้านอาชญากรรม การเลือกอาชีพ และการเดินขบวน นอกจากนี้หนังสือพิมพ์รายวันยัง เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นต่อนักเรียนทั้งด้านดีและด้านเสียด้วย

ศิริณา ทองเสวต⁶⁰ ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของอาจารย์

⁵⁹กาดูจนา เมธิกุล, "การศึกษาประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม," (วิทยานิพนธ์ประกอบการศึกษาดำระ เเบียบชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง บัณฑิตอาสาสมัคร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), บทความย่อ .

⁶⁰ศิริณา ทองเสวต, "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา," (วิทยานิพนธ์ปริญตวมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 71-73.

และนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา ซึ่งจากการส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ประจำ นักศึกษาภาคปกติทั้งชายและหญิงที่มีอยู่ในคณะที่มีการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยส่งแบบสอบถาม สุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 642 คน ปรากฏผลว่า อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน โดยอ่านที่บ้าน และช่วงเวลาที่ไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาส หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่อาจารย์ส่วนใหญ่อ่านเป็นประจำ ได้แก่ สยามรัฐ และประชาชาติไทย ส่วนนักศึกษานิยมอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่สนใจข่าวการเมือง บทความและบทวิจารณ์มากที่สุดเนื้อหาประเภทบันเทิงและการโฆษณาได้รับความสนใจน้อยมาก อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่ เนื้อหาประเภทต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์มีประโยชน์ต่อการเรียน การสอน และการดำเนินชีวิตประจำวัน

ไมตรี เจริญศิลป์⁶¹ ศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการศึกษา นอกระบบของเยาวชน พบว่า หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับให้คุณค่าแตกต่างกัน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐให้ความรู้ด้านการแพทย์และอนามัยแก่เยาวชนมากกว่าด้านอื่น ๆ หนังสือพิมพ์สยามรัฐให้ความรู้ด้านการเมือง หนังสือพิมพ์สยามมิตรและประชาชาติไทยให้ความรู้ทางเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ให้ความรู้ด้านเพศศึกษา

มาลัยวัลย์ ภัสสรโยธิน⁶² ศึกษาเรื่อง ความสนใจเนื้อหา

---

⁶¹ ไมตรี เจริญศิลป์, "บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการศึกษา นอกระบบของเยาวชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), บทคัดย่อ.

⁶² มาลัยวัลย์ ภัสสรโยธิน, "ความสนใจเนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวัน ของผู้อ่านในหมู่บ้านจังหวัดพะเยา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 5, 91.

หนังสือพิมพ์รายวันของผู้อ่านในหมู่บ้านจังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสนใจเนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวัน ลักษณะการอ่านซึ่งเป็นส่วนประกอบของความสนใจของผู้อ่าน ตลอดจนคอลัมน์ที่ผู้อ่านให้ความสนใจเป็นพิเศษและอ่านเป็นประจำพบว่า ผู้อ่านให้ความสนใจในข่าวพระราชสำนักมากที่สุด รองลงมาในระดับปานกลาง คือ ข่าวการเมืองในประเทศ ข่าวเกี่ยวกับเกษตรภายในประเทศ ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจในประเทศ และข่าวเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ ตามลำดับ ในเรื่องเกี่ยวกับข่าวอาชญากรรม ผู้อ่านให้ความสนใจในระดับปานกลาง ส่วนข่าวเกี่ยวกับโศกนาฏกรรมและเรื่องอภินิหารต่าง ๆ ตลอดจนการ์ตูน และข่าวอื่น ๆ ผู้อ่านให้ความสนใจน้อย คอลัมน์ที่ผู้อ่านสนใจน้อยที่สุดคือข่าวเกี่ยวกับภูมิภาค ผู้อ่านจะอ่านหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ แต่ไม่ทุกวัน เวลาไม่แน่นอนแล้วแต่เวลาว่าง มักจะอ่านที่ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มักอ่านซ้ำข่าวที่สนใจ โดยมากได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่านมากที่สุดได้แก่ ไทยรัฐ

สุริทอง ศรีสะอาด⁶³ ทำการศึกษาเรื่องความต้องการและปัญหาการใช้หนังสือพิมพ์รายวันในห้องสมุดมหาวิทยาลัย และพบว่า จุดมุ่งหมายในการอ่านหนังสือพิมพ์ของผู้มาใช้บริการห้องสมุดก็คือ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ หนังสือพิมพ์ที่ใช้มากที่สุด คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ บางกอกโพสต์

บุญรับ ศักดิ์มณี⁶⁴ ทำการวิเคราะห์ข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม

---

⁶³สุริทอง ศรีสะอาด, "ความต้องการและปัญหาการใช้หนังสือพิมพ์รายวันในห้องสมุดมหาวิทยาลัย," วารสารบรรณศาสตร์ 2 (ตุลาคม 2522):

67-83

⁶⁴บุญรับ ศักดิ์มณี, "การวิเคราะห์ข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา ศาสตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524), บทคัดย่อ.

ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 12 ฉบับ ที่ตีพิมพ์ในกรุงเทพมหานครในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือน ตุลาคม 2522 พบว่า หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์เสนอข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปริมาณมากที่สุด และหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทยเสนอในปริมาณน้อยที่สุด สำหรับค่าเฉลี่ยของความถี่ในการเสนอข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีความถี่ในการเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ตะวันออกมีความความถี่ในการเสนอต่ำที่สุด เนื้อหาที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เสนอคือ ข่าวสารเกี่ยวกับวัดกุ่มมีพิษ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม อากาศ พลังงาน และน้ำ มากที่สุด ส่วนเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์นำเสนอคือ เรื่องเกี่ยวกับดิน ชยะ ผังเมือง สัตว์ป่า สัตว์น้ำ และแร่ธาตุ

สำัญญา สำัญญาวิวัฒน์ และ สำัญญา เพชรมณี⁶⁵ ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชากรส่วนใหญ่จะดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวันหรือเกือบทุกวัน และปริมาณการรับสื่อทั้งสามก็นานพอสมควร การเปิดรับสื่อโทรทัศน์และวิทยุนั้นเพื่อการบันเทิงมากกว่าหนังสือพิมพ์ซึ่งหนักไปในการให้ข่าวสารความรู้ หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อคนทุกชนชั้น ทุกระดับการศึกษา

สำัญญา ศีระวนิช⁶⁶ ทำการศึกษาเรื่องสิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน พบว่า วิธีวิจัยสาร (Content Analysis) นำมาใช้ได้ผลดีในการวิจัยหนังสือพิมพ์รายวันไทยและนิตยสาร ปรากฏผลว่าหนังสือพิมพ์รายวันไทยและ

---

⁶⁵สำัญญา สำัญญาวิวัฒน์ และ สำัญญา เพชรมณี, บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า ช.

⁶⁶สำัญญา ศีระวนิช, สิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน, หน้า ฉ.

นิตยสารทั้งประเภทคุณภาพและประชานิยมได้ให้ความสนใจในเรื่องพลังงานอย่างจริงจังในช่วงเวลา 1 ปี ที่กำหนดให้เป็นช่วงวิกฤตของปัญหาพลังงาน (มีนาคม 2523-เมษายน 2524) การเสนอข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันก็เป็นไปอย่าง เป็นกลาง เข้าหลักเกณฑ์ของการเสนอข่าวที่ดี การเสนอสารเชิงวิชาการมณัและ โจมตีผู้บริหารจะปรากฏมากในคอลัมน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอลัมน์หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม มีข้อแตกต่างในเรื่องการเสนอข่าวและคอลัมน์ระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสาร และระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพกับประชานิยม

อัญชลี จารุสมบัติ⁶⁷ ศึกษาเรื่องบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่: ศึกษาเฉพาะกรณีการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย ได้ผลการวิจัยว่า หนังสือพิมพ์สยามรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ มีการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งในปริมาณที่มากกว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีลักษณะการนำเสนอข่าวและบทความไม่ต่างกัน คือมุ่งทั้งการให้ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นและเป็นตัวนำของความคิดเห็น นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งอย่าง เป็นกลาง แต่หนังสือพิมพ์สยามรัฐมีแนวโน้มของการเห็นด้วยหรือสนับสนุนการทำแท้ง

บุญเลิศ ศุกดีลก⁶⁸ ศึกษาสิทธิการสื่อสารในประเทศไทย และได้

---

⁶⁷อัญชลี จารุสมบัติ, "บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่: ศึกษาเฉพาะกรณีการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า จ.

⁶⁸บุญเลิศ ศุกดีลก, สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย, หน้า 82-91.

วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ไทย 6 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ มติชน บ้านเมือง และแนวหน้า ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์คุณภาพ คือ สยามรัฐ และมติชน เน้นการเสนอข่าวและสาระความรู้ค่อนข้างสูง มีการเสนอข่าวทั้งในและต่างประเทศโดยเฉลี่ยประมาณ 36 % ของเนื้อที่ทั้งหมด มีเนื้อหาโฆษณาโดยเฉลี่ย 26 % หนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณคือ ไทยรัฐและเดลินิวส์ มุ่งเน้นเสนอข่าวและบทความเพื่อความบันเทิงมากกว่า โดยเสนอคอลัมน์ข่าวชุบซิบ สังคม และนวนิยาย โดยเฉลี่ยประมาณ 30 % ของเนื้อที่ทั้งหมด มีเนื้อหาโฆษณาประมาณ 35 % ของเนื้อที่ทั้งหมด แต่ปรากฏหลักฐานชี้ให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมีความคิดริเริ่มในการเสนอข่าวและบทความเพื่อสนองความต้องการและสิทธิในการรับรู้ของประชาชนผู้อ่านและรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเห็นได้

มนต์ชัย นินนาทนนท์⁶⁹ ทว่าการศึกษาบทบาทหนังสือพิมพ์ที่มีต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาชายหญิงที่สนใจอ่านหนังสือพิมพ์ ก็เพื่อทำให้ทราบข่าวสารและเหตุการณ์ รองลงมาอ่านเพื่อความบันเทิง และทำให้มีความรู้ความความคิดเห็นสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้ หนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมสูงมากที่สุดได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ มติชน และไทยนิวส์ (หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น) ตามลำดับ นักศึกษาสนใจอ่านข่าวการเมืองในประเทศมากที่สุด รองลงมาได้แก่ข่าวต่างประเทศ ข่าวบันเทิง ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา และข่าวเศรษฐกิจ ตามลำดับ นักศึกษาส่วนใหญ่จะนำเอาข้อมูลที่ได้อ่านมานั้นไปประกอบการศึกษาและนำไปสนทนาระหว่างเพื่อนและกับบุคคลอื่น ๆ นอกจากนั้นยังนำข้อมูลมาวิเคราะห์หรือนำมาสนับสนุนหรือคัดค้านกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐบาลรวมทั้งนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจต่าง ๆ ทั้งนี้ นักศึกษาเชื่อถือข่าวของหนังสือพิมพ์สยามรัฐมากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น รองลงมาคือ มติชน ไทยรัฐ เดลินิวส์

---

⁶⁹ มนต์ชัย นินนาทนนท์, บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า 110-117.

บ้านเมือง บางกอกโพสค์ มาตุภูมิ ตามลำดับ และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหนังสือพิมพ์รายวันของไทยยังทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคมน้อยมาก

พนิต กุลศิริ⁷⁰ ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันต่อการพัฒนาสตรี โดยศึกษาจากเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ ไทยรัฐ ดาวสยาม เดลินิวส์ บ้านเมือง และแนวหน้า ที่พิมพ์จำหน่ายระหว่างเดือนตุลาคม 2526 ถึงเดือนกันยายน 2527 ผลปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ทั้ง 8 ชื่อฉบับ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นปริมาณน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การเสนอเนื้อหาต่างๆ ในหนังสือพิมพ์รายวันทั้งฉบับ หนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่ จะเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีโดยไม่ระบุแหล่งข้อมูล ถ้าระบุแหล่งข้อมูล มักจะเป็นแหล่งข้อมูลเอกชนมากกว่า การเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการแจ้งข่าวมากที่สุด รองลงมาคือ เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสตรีและเป็นผู้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สตรี หนังสือพิมพ์ทั้ง 8 ชื่อฉบับ เสนอเนื้อหาการพัฒนาสตรีในลักษณะ เป็นกลางมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาที่กล่าวถึงในด้านลบและด้านบวก

พินิจ ศุภมัสดุงกูร⁷¹ ทำการศึกษาเรื่อง เพศศึกษา: การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินค่านิยมสารและหนังสือพิมพ์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา

---

⁷⁰พนิต กุลศิริ, "การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันต่อการพัฒนาสตรี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการ ประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 76-79.

⁷¹พินิจ ศุภมัสดุงกูร, "เพศศึกษา: การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินค่านิยมสารและหนังสือพิมพ์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชา วิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), บทคัดย่อ.

และประเมินค่าเนื้อหาเพศศึกษาของนิตยสารและหนังสือพิมพ์ในปี พ.ศ. 2527 โดยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ตามที่คณะของผู้อ่านที่เป็นเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน พบว่า หนังสือพิมพ์และนิตยสาร เสนอเนื้อหาประเภทข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้ การศึกษา วัฒนธรรม และบันเทิง หนังสือพิมพ์เสนอความรู้เพศศึกษาในรูปของการตอบปัญหาทางแพทย์ ทางเพศ และปัญหาชีวิตมากที่สุด นิตยสารเสนอความรู้เพศศึกษาในรูปนวนิยายมากที่สุด เนื้อหาเพศศึกษาในนิตยสารเป็นเรื่องวิถีปฏิบัติทางเพศมากที่สุด รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างเพศ สำหรับความถูกต้องในเนื้อหาปรากฏว่าเรื่องเกี่ยวกับสุขอนามัยทางเพศมีมากที่สุดทั้งหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ทางด้านความคิดเห็นของเยาวชนนั้น พบว่า เยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เรื่องเพศในวัยรุ่นและสุขอนามัยทางเพศมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตน

รัศมี อธิวรรณพงศ์⁷² ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์: เปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ประเภทเพ่งคุณภาพ ประเภทประชานิยม และประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชานิยม พบว่าลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์โดยรวม ๆ ดังนี้คือ 1. ประโยชน์ของประชาชนผู้อ่าน 2. เนื้อหาข่าวประชาสัมพันธ์ 3. ประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ 4. หน่วยงานที่ส่งข่าวประชาสัมพันธ์ 5. วิธีการเขียนข่าวประชาสัมพันธ์ 6. เวลาปิดต้นฉบับ

---

⁷²รัศมี อธิวรรณพงศ์, "ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์: เปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันประเภทเพ่งคุณภาพ ประเภทประชานิยมและประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชานิยม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), บทคัดย่อ.

7. หนังสือพิมพ์สัมพันธ์ 8. ความสัมพันธ์ฉันทน์ฤาษีมิตร โดยบรรณาธิการ
หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ประเภทจัดลำดับได้ใกล้เคียงกันมาก

ปริมาณการรับข่าวประชาสัมพันธ์ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ประเภท
เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ปริมาณบทความสาระพิเศษแตกต่างกัน
ปริมาณเอกสารประเภทวารสารภายในและแผ่นพับแตกต่างกัน นอกจากนี้ปริมาณ
การใช้วิธีการส่งข่าวประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ถึงตัวสื่อมวลชน
โดยตรงก็แตกต่างกัน

สำหรับความต้องการด้านข่าวสารประชาสัมพันธ์ของบรรณาธิการ
หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ประเภท พบว่ามีความต้องการไม่แตกต่างกัน

เนื้อหาที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ประเภทยินดีให้ตีพิมพ์ข่าวประชาสัมพันธ์มี
เนื้อหาพอ ๆ กัน โดยให้ตีพิมพ์มากที่สุดในฉบับบันเทิง รองลงมาคือ หน้าการ
ศึกษา ข่าวในประเทศ เศรษฐกิจ สังคม สตรี ตามลำดับ และมีน้อยที่ได้ตีพิมพ์
หน้า 1 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าวของทางราชการ รองลงมาเป็นข่าวของหน่วยงาน
หนังสือพิมพ์ และข่าวแปลกประหลาด

สำหรับเนื้อหาภาพข่าวที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ประเภทยินดีให้
ตีพิมพ์เผยแพร่ พบว่ามีปริมาณพื้นที่ใกล้เคียงกันมาก คือ ให้พื้นที่เผยแพร่ภาพข่าว
มากในหน้าสังคม รองลงมาคือ หน้าเศรษฐกิจ การศึกษา สตรี บันเทิง ข่าวใน
ประเทศ ตามลำดับ

วิรัชต์ แสงดาวฉาย⁷³ ศึกษาเรื่อง ภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม

---

⁷³วิรัชต์ แสงดาวฉาย, "ภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ดิณสุลานนท์
ในหนังสือพิมพ์ไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), บทคัดย่อ.

ดิณสุลานนท์ ในหนังสือพิมพ์ไทย พบว่า ลักษณะภาพพจน์และการนำเสนอของหนังสือพิมพ์สองแบบ คือ แบบคุณภาพและแบบประชานิยมนั้น มีการนำเสนอเนื้อหาที่แสดงถึงบทบาทของ พล.อ.เปรม ดิณสุลานนท์ ในด้านต่าง ๆ ด้วยภาพที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาก ซึ่งรวมทั้งมีการใช้คำหรือข้อความที่แสดงถึงบุคลิกภาพและคำฉายาหรือสรรพนามที่ใช้ เรียกแทนชื่อด้วยคำหรือข้อความเดียวกันหรือมีความหายเดียวกันและด้วยจำนวนคำที่ใกล้เคียงกัน จะต่างกันอย่างไรเห็นได้ชัดที่ความบ่อยครั้งของการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับบทบาท คำหรือข้อความต่าง ๆ ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน

พรณีย์ วิชชาชู⁷⁴ ศึกษาเรื่องการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวหนังสือพิมพ์และบทบรรยายข่าวโทรทัศน์ พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้กรองสารของสื่อที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาพพจน์ นโยบาย และระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรนั้น ภาพพจน์ของการเกษตรที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์สัมพันธ์กับนโยบายและระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาของโทรทัศน์ ส่วนภาพพจน์ของการเกษตรที่ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์นั้นสัมพันธ์กับนโยบาย แต่ไม่สัมพันธ์กับระดับความสนใจในการกำหนดเรื่องพิจารณาของหนังสือพิมพ์

เบตติงฮอส และ เพรสตัน⁷⁵ (Bettinghaus and Preston)

---

⁷⁴พรณีย์ วิชชาชู, "การศึกษาการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวสารการเกษตรของโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), บทคัดย่อ.

⁷⁵E.P. Bettinghaus and I.L. Preston, "Dogmatism and Performance of the Communicator Under Cognitive Stress," *Journalism Quarterly* 41 (Summer 1964): 399-402.

พบว่า การควบคุมเนื้อหาของข่าวสารโดยระบบแหล่งข่าวอาจมีหลายรูปแบบ เช่น ทางตรงคือแหล่งข่าวอาจมีข้อตกลงกับผู้รายงานข่าวในการตรวจสอบข่าวก่อนตีพิมพ์ ซึ่งนักข่าวจำนวนมากยอมให้มีการตรวจสอบในลักษณะเช่นนี้ เพราะบางครั้งแหล่งข่าวมีความรู้ ความชำนาญกว่า เช่น แพทย์ หรือ วิศวกร เป็นต้น

ส่วน บริด⁷⁶ (Breed) พบว่า ประมาณ 2 ใน 3 ของข่าวสารที่เกิดขึ้น สื่อมวลชนจะเป็นผู้เก็บเอาไว้ไม่เผยแพร่ต่อสาธารณชน และสรุปว่า สื่อมวลชนพยายามจะไม่เสนอข้อผิดพลาดของสถาบันในสังคม แต่จะพยายามรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเอาไว้

ไรอัน⁷⁷ (Ryan) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมของคน เนื้อหาของข่าวและความน่าเชื่อถือของสื่อ ผลปรากฏว่าคนทั่วไปมีความเชื่อถือหนังสือพิมพ์มากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องของกิจการสาธารณะ และข่าววิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่าอาจจะ เป็นเพราะข่าวประเภทนี้ไม่ค่อยปรากฏในสื่อวิทยุโทรทัศน์ นั่นเอง

---

⁷⁶W. Breed, "Mass Communication and Social Integration," Social Forces 37 (1958): 109-116.

⁷⁷Paul M. Ryan, "An Empirical Study of the Relationship of Personal Value, News Content and Media Credibility Perception," (Ph.D. Dissertation Southern Illinois University, 1971), p. 4549-A.

David I. Hitchcock⁷⁸ วิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมาเลเซียและฟิลิปปินส์ โดยศึกษาจากแนวคิด (Themes) และรายเรื่อง (Items) เพื่อทราบบทบาทในการพัฒนาประเทศของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเหล่านั้น ผลจากการศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีบทบาทในการพัฒนาตามที่นักวิชาการสื่อสารกำหนดไว้ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมาเลเซียได้คะแนน 45/100 ในขณะที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฟิลิปปินส์ได้คะแนน 34/100

ในการศึกษาครั้งนี้ Hitchcock ได้สรุปบทบาทที่หนังสือพิมพ์พึงมีเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศดังนี้ คือ

1. เป็นแหล่งแจ้งข่าวสารทั่วไป (Source of General "Bill-Board" Information) บทบาทในการแจ้งข่าวสารที่จำเป็น ทำให้ผู้อ่านได้ทราบข่าวเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน สานึกในค่านิยมเดียวกัน รู้สัญลักษณ์ทางการเมืองและสังคมอย่างเดียวกัน เพื่อให้สานึกความเป็นชาติร่วมกัน
2. เป็นแหล่งข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศของท้องถิ่นหรือทั่วประเทศ (Source of Information on Local or Country-Wide Progress in National Development) การแจ้งข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนได้ทราบว่ารัฐบาลของตนกำลังทำงานเพื่อประชาชน โดยดูจากความถี่ในการเสนอเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจใหม่ การสร้างสะพาน เป็นต้น
3. เป็นแหล่งความรู้ในเรื่องทักษะใหม่ ๆ และวิธีการปฏิบัติที่

---

⁷⁸David I. Hitchcock, "The Provincial Press and National Development in Malaysia and the Philippines," in Asian Communication: Research, Training (Hawaii: East-West Center, 1976), pp. 37-52.

สนับสนุนการพัฒนาประเทศ (Source of New Skills and Practices Supporting National Development) เช่น คอลัมน์ "วิธีการปลูกมะพร้าว" คอลัมน์แนะนำเรื่องสุขภาพ คอลัมน์ที่กล่าวถึงกระบวนการของศาลสูง และสิทธิตามกฎหมาย เป็นต้น

4. จัดให้มีการวิเคราะห์และอภิปรายถกเถียงในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนา (Providing Analysis and Discussion of Issues in Development) เช่น คอลัมน์เกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาในปัจจุบัน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสถาบันอุดมศึกษา การก่อตั้งสหกรณ์ชานา การกระตุ้นรัฐบาลให้สนับสนุนการรักษาความปลอดภัยในภูมิภาค เป็นต้น

5. เสนอเนื้อหาที่สำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนา (Carrying Significant Messages (Exhortations) Likely to Strengthen Development Oriented Attitudes) เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับความร่วมมือของประชาชน ความเป็นมิตรของตำรวจ ค่ายวิทยุต่าง ๆ เป็นต้น

6. เสนอให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่สร้างสรรค์และปฏิบัติตนเป็นผู้ดูแลสาธารณประโยชน์ (Offering Constructive Criticism and Acting as Watchdog of the Public Interest) เช่น รูปถ่ายกองขยะบนถนนหลวง เป็นต้น

7. เป็นช่องทางการสื่อสารกลับระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (Providing a means of "Feedback" Between Communicator and Audience) เช่น คอลัมน์จดหมายถึงบรรณาธิการ การสำรวจประชามติ การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เป็นต้น

8. จัดสรรข่าวสารเกี่ยวกับโลกภายนอก เพื่อสร้างประสบการณ์นอกตัวผู้อ่าน อันจะทำให้เกิดความคิดที่กว้างขวาง (Providing Relevant Empathy-Building Information)

9. กระตุ้นทัศนคติที่ชื่นชอบการพัฒนาโดยการกล่าวยกย่องหรือรับรู้การกระทำหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนา (Encouraging Pro-Development Attitudes through Association of Recognition and Reward with Effort) เช่น การให้รางวัล การเสนอข่าวบุคคลที่มีความประพฤติตรงกับที่ต้องการในการพัฒนา เป็นต้น

10. สร้างภาพพจน์และค่านิยมใหม่ที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศ (Creating New Images and Values that Support National

Development) เช่น เนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านตระหนักในอำนาจและหน้าที่ของคน ความเกี่ยวข้องระหว่างคนกับประเทศ และภูมิภาคอันจะนำไปสู่ความรับผิดชอบ ในสังคมและการเมือง เป็นต้น

Hitchcock สรปว่าในประเทศกำลังพัฒนานั้น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นแหล่งข่าวสารที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศที่เป็นลายลักษณ์อักษร ถ้า จำนวนประชากรที่รู้หนังสือมีมากขึ้น และจำนวนพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นแล้วหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะเป็นแรงสำคัญในการสร้างทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนา ประเทศ

ปาล์มกรีน และคลาร์ค⁷⁹ (Palmgreen and Clarke) ทำการศึกษาเรื่องกำหนดเรื่องพิจารณาปัญหาท้องถิ่นและปัญหาระดับชาติ พบว่า สาเหตุปัญหาของหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นมีอิทธิพลมากในขณะที่สถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่นไม่มีผลกระทบต่อประชาชนแต่อย่างใด ซึ่งตอบสนองมติฐานของผู้วิจัยว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและหนังสือพิมพ์นำเสนอ หรือกำหนดหัวข้อพิจารณาออกไปนั้นมีผล รุนแรงกว่าโทรทัศน์

ซอห์น⁸⁰ (Sohn) ทำการศึกษาเรื่อง กำหนดเรื่องพิจารณาของ หนังสือพิมพ์กับความคาดหวังของชุมชน โดยทำการสอบถามประชาชนในชุมชนถึง

---

⁷⁹Phillip Palmgreen and Peter Clarke, "Agenda Setting with Local and National Issues," Communication Research 4 (October 1977): 435-452.

⁸⁰Broadrick A. Sohn, "Newspaper Agenda Setting and Community Expectation," Journalism Quarterly 61 (Winter 1984): 892-897.

ความคาดหวังที่มีต่อเหมืองถ่านหินใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคาดหวังในสิ่งเดียวกันกับที่หนังสือพิมพ์เน้นย้ำในเรื่องของเหมืองใหม่ ซึ่งเท่ากับเป็นการสนับสนุนทฤษฎี การกำหนดเรื่องพิจารณา และ เขายังสรุปว่า สื่อและชุมชน ได้ร่วมกันมองอนาคตซึ่งหนังสือพิมพ์เป็นผู้กำหนดความคาดหวังนั้น อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนในท้องถิ่นก็ยอมรับโดยตรงว่า ตนเลือกกำหนดเรื่องพิจารณาในเชิงบวก ตามความรู้สึกที่ว่าผู้รับสารมีความคาดหวังและต้องการ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันตามที่กล่าวมานั้น พอจะสรุปการศึกษาได้ดังนี้ คือ

1. เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับความต้องการด้านปริมาณในเรื่องหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งพบว่าหนังสือพิมพ์รายวันเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ มากสื่อหนึ่ง
2. เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนา แต่ไม่พบว่ามีกรวิเคราะห์เนื้อหาประเภทการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวัน

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวมาทั้งหมด คือ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข และการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันนั้น พบว่ามีแต่การศึกษากลุ่มผู้บริโภคคือ ตัวผู้บริโภค โดยมีได้ศึกษาแหล่งข่าวคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีได้ศึกษาตัวสาร คือ เนื้อหาทางด้านนี้จึงให้ความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย โดยศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ส่งข่าวสารดังกล่าวไปเผยแพร่ในสื่อมวลชน และวิเคราะห์เนื้อหาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย